

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

Str. M. Kogălniceanu nr. 1
Cluj-Napoca, RO-400084
Tel.: 0264-40.53.00
Fax: 0264-59.19.06
contact@ubbcluj.ro
www.ubbcluj.ro

Nr. 7 412 / 28.05.2020

HOTĂRÂRE

privind Mecanismele de monitorizare a eticii universitare

Având în vedere propunerea Comisiei de Etică a UBB și Consiliului Științific al UBB, Consiliul de Administrație al Universității Babeș-Bolyai, în urma votului electronic exprimat la data 27 mai 2020,

HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă *Mecanismele de monitorizare a eticii universitare*, în forma anexată prezentei hotărâri.

RECTOR,

Prof. univ. dr. Daniel DAVID

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

Str. M. Kogălniceanu nr. 1
Cluj-Napoca, RO-400084
Tel.: 0264-40.53.00
Fax: 0264-59.19.06
contact@ubbcluj.ro
www.ubbcluj.ro

Anexă la HCA Nr. 7 412 / 28.05.2020

Mecanisme de monitorizare a eticii universitare

Propunere a Comisiei de Etică a UBB și a Consiliului Științific al UBB

Contents

Scop	2
Etica universitară și a cercetării științifice	2
Monitorizarea eticii universitare	2
Mecanisme de monitorizare a eticii universitare.....	3
Libertatea academică și a cercetării	3
Competența și profesionalismul	3
Integritatea	4
Colegialitatea și loialitatea, dreptate și echitate.....	5
Instrumente de monitorizare	6

Scop

Organizațiile de cercetare sunt responsabile pentru monitorizarea eticii cercetării pentru a asigura o bună desfășurare a acesteia, respectarea condițiilor prevăzute în contractele de finanțare și asigurarea încrederii în organizație. Responsabilitatea se aplică, de asemenea, organizațiilor implicate în cercetarea colaborativă (inclusiv colaboratorii non-academici și internaționali) și include studenți și cercetătorilor invitați.

Monitorizarea periodică a eticii cercetării ca parte a procedurilor de guvernare a cercetării este fundamentală pentru a demonstra independența și integritatea cercetărilor realizate și calitatea procesului de luare a deciziei. Monitorizarea va lua forma unui raport anual (public) privind aderarea la principiile monitorizării permanente, și va include auditul detaliat al cel puțin unui tip de proiect de cercetare anual, în domenii diferite.

Etica universitară și a cercetării științifice

[Codul etic](#) al UBB reglementează, în acord cu Legea 1/2011, aspecte de etică și integritate a cercetării științifice. În implementarea acestui cod, prezentul document prevede mecanismele de monitorizare a respectării dispozițiilor sale.

În conformitate cu art. 43 din [Codul etic](#) al UBB, **Comisia de etică a UBB** asigură supravegherea aplicării dispozițiilor codului. În această privință, Comisia colaborează cu **Consiliul științific al UBB**, care acordă **viza etică** pentru proiecte de cercetare.

Monitorizarea eticii universitare

Monitorizarea eticii în cercetare este în prezent un proces inegal, discontinuu și bazat în mare măsură pe conștiința cercetătorilor care realizează cercetările. Uneori, finanțatorii programelor de cercetare contribuie la o monitorizare mai adecvată a acestui proces. În acest context, UBB este conștientă de importanța monitorizării permanente a proiectelor de cercetare, mai ales a celor care implică ființe umane sau animale.

Este știut faptul că în general Comisiile de etică ale cercetării din universități evaluează cercetările propuse din punct de vedere al eticii cercetării, care include potențialele conflicte de interese ale cercetătorilor, respectarea în cadrul studiului propus a reglementărilor naționale și internaționale concepute pentru a proteja subiecții umani. Obligația de a proteja subiecții de cercetare umană nu se termină după revizuirea inițială sau după aprobarea inițială a protocolului. Cu toate acestea, în practica monitorizarea continuă (după ce procesul de revizuire inițială) este limitată sau chiar inexistentă¹.

În acest sens, UBB își propune să construiască mecanisme de monitorizare continuă și activă a eticii în cercetare, modelate după principalele obiective ale Codului etic al UBB.

Mecanisme de monitorizare a eticii universitare

În cele ce urmează vom detalia mecanismele de monitorizare adaptate la specificul principiilor eticii universitare prevăzute în [Codul etic](#) al UBB: libertate academică, competență și profesionalism, integritate, onestitate intelectuală, colegialitate, loialitate, dreptate și echitate, nediscriminare și egalitate de șanse, responsabilitate.

Libertatea academică și a cercetării

Libertatea academică, în accepțiunea Codului etic al UBB, presupune dreptul oricărui membru al comunității universitare de a-și exprima deschis opiniile științifice și profesionale fiind încurajată abordarea critică, parteneriatul intelectual și cooperarea, indiferent de opiniile politice sau convingerile religioase. Libertatea academică implică, în același timp, respectul libertății academice a altora.

[Codul etic](#) enumera câteva exemple de conduită care nu poate fi considerată conformă cu principiul libertății: propaganda politică în universitate, prozelitismul religios, promovarea doctrinelor extremiste, rasiste sau xenofobe, defăimarea universității, atacurile personale.

Monitorizarea respectării acestor reguli este asigurată prin: (1) sesizările punctuale adresate Comisiei de etică și rezolvate conform procedurii de soluționare a conflictelor etice, sau prin (2) sesizări *in abstract* cu privire la existența unor probleme sistemice, care vor fi investigate *ca practici ne-etice generale* (nu cu privire la persoane), fiind finalizate cu un raport asupra deficiențelor sistemice constatate. Pentru ambele variante, Comisia de etică poate recurge la investigații proprii de natură documentară, la interviuarea unor membri ai corpului didactic sau de cercetare al UBB, la invitarea unor persoane să-și exprime opinia în scris sau consemnată în scris.

De asemenea, în cadrul Consiliului științific al UBB pot fi ridicate probleme de etică a cercetării apărute pe parcurs, care pot duce la reconsiderarea vizei etice acordată la inițierea proiectului.

Competența și profesionalismul

În conformitate cu art.7-13 ale Codului său etic, UBB promovează profesionalismul ca o valoare etică centrală, precizând faptul că susține și recompensează excelența științifică, profesională, pedagogică, managerială și administrativă, solidaritatea colegială și loialitatea competițională.

¹ Ramseyer Apau Bediako and Chris Kaposy, How research ethics boards should monitor clinical research Ramseyer, ACCOUNTABILITY IN RESEARCH, 2020, VOL. 27, NO. 1, 49–56

Cadrele didactice trebuie să stăpânească la un înalt nivel științific disciplina pe care o predau și să susțină activitățile didactice cu respectarea normelor etice; predarea trebuie organizată în respect față de studenți, promovând o comunicare deschisă și transparentă.

În planul activității de cercetare competența presupune obligația cercetătorului de a se asigura că activitatea sa este relevantă pentru societate și că nu dublează cercetările realizate anterior, iar dezacordurile sau controversele de natură științifică între cadrele didactice din Universitate nu trebuie să afecteze pregătirea și rezultatele studenților. În cazul în care există dezacorduri sau controverse științifice în mediul universitar național și internațional vor fi menționate pozițiile contrare și va fi argumentată alegerea cadrului didactic sau de cercetare.

Art. 13 prevede, de asemenea, posibile încălcări ale principiului competenței și profesionalismului: a) încredințarea de cursuri, seminarii sau lucrări de laborator spre a fi susținute de către persoane care nu dețin nivelul de cunoștințe adecvat; b) consacrarea unei părți importante din timpul alocat cursului sau seminarului unor discuții fără legătură cu tematica acestuia; c) interpretarea intenționat eronată a rezultatelor unei cercetări în vederea fundamentării unei teorii pe care cel în cauză o susține; d) raportarea negativă la colegi și la rezultatele lor în cadrul propriilor activități de predare; e) obligarea studenților de a-și însuși exclusiv punctul de vedere al cadrului didactic sau refuzul de a lua în discuție, pe bază de argumente, alte puncte de vedere exprimate în aceeași chestiune; f) abordarea de către cadrul didactic în cadrul unui curs fundamental doar a unei părți din materie, respectiv doar a aspectelor care îl interesează personal; g) alegerea unor modalități de examinare în dezacord cu obiectivele cursului; h) încălcarea obligațiilor prevăzute în Art. 8-12.

Monitorizarea respectării acestor reguli este asigurată prin: (1) sesizările punctuale adresate Comisiei de etică și rezolvate conform procedurii de soluționare a conflictelor etice, sau prin (2) sesizări informale (*butonul roșu*) cu privire la existența unor probleme sistemice, care vor fi investigate *ca practici ne-etice generale* (nu cu privire la persoane), fiind finalizate cu un raport asupra deficiențelor sistemice constatate. Pentru ambele variante, Comisia de etică poate recurge la investigații proprii de natura documentară, la interviuarea unor membri ai corpului didactic sau de cercetare al UBB, la invitarea unor persoane să-și exprime opinia în scris sau consemnată în scris.

De asemenea, în cadrul Consiliului științific al UBB pot fi ridicate probleme de etică a cercetării apărute pe parcurs, care pot duce la reconsiderarea vizei etice acordată la inițierea proiectului, în baza unei liste de riscuri.

Integritatea

Codul etic al UBB conține prevederi cu privire la *conflictele de interes* în art.14-20, 24-25. Există un conflict de interes atunci când interesele personale ale unui membru al comunității universitare (cadru didactic sau de cercetare, student, membru al personalului administrativ) intră în conflict cu obligațiile decurgând din statutul său ori sunt de natură să afecteze independența și imparțialitatea necesară îndeplinirii acestor obligații. Codul reglementează conflicte de interes în sfera relațiilor cadru didactic – student și în sfera ocupării funcțiilor de conducere, dar și la nivelul administrației.

În activitatea de *cercetare științifică* (art.21-22), integritatea presupune comunicarea corectă a autorilor și contributorilor la rezultatele cercetărilor, evitarea plagiatului, a auto-plagiatului, citarea corectă și completă a surselor, managementul corect al proiectelor de cercetare, respectarea eticii cercetării pe subiecți umani sau pe animale, a eticii biologice și ecologice. Aici putem include și onestitatea

intelectuală (art.26-31), adică respectul pentru dreptul la proprietate intelectuală și a drepturilor de autor, precum și a respectului pentru evaluarea corectă a performanțelor cadrelor didactice, a studenților și a tuturor celorlalți angajați.

Art. 22 din [Codul etic](#) precizează încălcările eticii în domeniul cercetării, iar art. 29 se refera la încălcarea drepturilor de autor.

Comisia de etică în colaborare cu experți desemnați de Consiliul științific se angajează să realizeze monitorizări ocazionale ad-hoc ale eticii proiectelor de cercetare finanțate din fonduri naționale sau internaționale, în funcție de numărul acestora. Va fi efectuat un audit pentru cel puțin un tip de proiect de cercetare pe an, din domenii diferite, ales aleatoriu. Investigatorii principali și supraveghetorii studenților trebuie să știe că au obligația să țină evidențe ale procedurilor de etică în cazul în vederea acestui audit. Auditul poate fi realizat pe bază de documente (consimțământ, alte permisiuni speciale și documente relevante, informații despre stocarea datelor și schimbul de date, precum și o notă a investigatorului principal cu privire la modificările aduse și evidențierea specifică) dar poate implica și vizite la laboratoare sau alte spații de desfășurare a cercetării.

În fine, în **activitatea administrativă** (art.23 din [Codul etic](#)), integritatea presupune selecția corectă a personalului, funcționarea după principii etice a administrației universitare, cooperarea loială cu conducerea universității și cu corpul cercetătorilor, didactic și studentesc.

La fel ca și în cazul abaterilor de mai sus, monitorizarea respectării acestor reguli este asigurată prin: (1) sesizările punctuale adresate Comisiei de etică și rezolvate conform procedurii de soluționare a conflictelor etice, sau prin (2) sesizări în abstract cu privire la existența unor probleme sistemice, care vor fi investigate *ca practici ne-etice generale*, (nu cu privire la persoane), fiind finalizate cu un raport asupra deficiențelor sistemice constatate. Pentru ambele variante, Comisia de etică poate recurge la investigații proprii de natură documentară, la interviuarea unor membri ai corpului didactic sau de cercetare al UBB, la invitarea unor persoane să-și exprime opinia în scris sau consemnată în scris. De asemenea, în cadrul Consiliului științific pot fi ridicate probleme de etică a cercetării care pot duce la reconsiderarea vizei etice acordată la inițierea proiectului.

Colegialitatea și loialitatea, dreptatea și echitatea

Art. 32 – 33 din [Codul etic](#) se referă la principiul colegialității, care presupune colaborarea membrilor comunității academice universitare, în spirit de respect reciproc, art. 35-36 la principiul loialității - acționarea în interesul Universității și în realizarea misiunii sale, iar art. 38-40, dreptatea și echitatea, nediscriminarea și egalitatea de șanse.

Încălțările principiului colegialității, cum ar fi discriminarea, hărțuirea de gen, etnică sau sub orice altă formă, folosirea violenței fizice sau psihice, limbajul ofensator ori abuzul de autoritate la adresa unui membru al comunității universitare, indiferent de poziția ocupată de acesta în cadrul Universității, sunt sancționate în conformitate cu dispozițiile Codului etic. De asemenea, sunt considerate încălcări ale loialității acele acțiuni nejustificate care aduc Universității prejudicii patrimoniale sau de imagine și prestigiu.

Și în cazul acestor reguli Comisia de etică își asumă rolul de a monitoriza aplicarea lor prin rezolvarea unor sesizări punctuale, dar și prin autosesizare în cazul unor încălcări sistemice, investigate în mod independent, conform atribuțiilor legale.

Instrumente de monitorizare

Sintetizând măsurile de monitorizare propuse pentru fiecare dintre componentele eticii universitare reglementate în [Codul etic](#) al UBB, instrumentele de monitorizare a respectării acestor reguli vor fi următoarele:

- a) Sesizările punctuale adresate Comisiei de etica vor fi rezolvate conform procedurii de soluționare a conflictelor etice, și vor fi evidențiate în raportul anual al acesteia;
- b) Sesizările informale (*butonul roșu*) cu privire la existența unor probleme sistemice, vor fi investigate în abstract, *ca practici ne-etice generale* (nu cu privire la persoane), fiind finalizate cu un raport asupra deficiențelor sistemice constatate și de asemenea reliefate în raportul anual al comisiei;
- c) În cadrul Comisiei de etică va funcționa instituția Ombudsman-ului universitar, factor de mediere și rezolvare amiabilă a disputelor academice bazat pe un mecanism confidențial, independent, informal și neutru. Acesta va avea și obligația monitorizării modului în care se aplică regulile de conduită etică în cercetare și predare. Instituția Ombudsman-ului universitar va putea supune atenției Comisiei de etică acele cazuri în care mijloacele alternative de soluționare a disputelor nu au dat rezultate, va putea face propuneri de autosesizare a Comisiei și va putea propune elaborarea de ghiduri sau studii de caz individuale în care regulile să fie explicate și diseminate în rândul comunității academice.
- d) Raportul anual al Comisiei de etica va conține recomandări rezultând din activitatea de soluționare a sesizărilor, care constituie exemple de riscuri sau de buna practica, după caz, pentru comunitatea academica universitara.
- e) Comisia de etică va elabora ghiduri care să exemplifice rezolvarea unor situații concrete și metode prin care încălcările regulilor etice în cercetare poate fi evitată.
- f) Consiliul științific va fi responsabil cu analiza aspectelor de etică a cercetării în vederea acordării vizei etice pentru proiecte de cercetare. La sesizarea Comisiei de etică sau prin autosesizare, pe baza unor noi informații, Consiliul științific poate reanaliza viza acordată și o poate retrage cu efecte pentru viitor.
- g) Comisia de etică în colaborare cu experți desemnați de Consiliul științific se angajează să realizeze monitorizări ocazionale ad-hoc ale respectării regulilor eticii în cadrul proiectelor de cercetare finanțate din fonduri naționale sau internaționale, în funcție de numărul acestora. Va fi efectuat un audit pentru cel puțin un proiect de cercetare pe an, ales aleatoriu. Conducerea UBB nu poate influența rezultatul auditului sau al raportului, care va fi elaborat de Comisia de etică în mod independent. Investigatorii principali și supraveghetorii studenților trebuie să știe că au obligația să țină evidențe ale procedurilor de etică în vederea acestui audit. Auditul poate fi realizat pe baza de documente (consimțământ, alte permisiuni speciale și documente relevante, informații despre stocarea datelor și schimbul de date, precum și o notă a investigatorului principal cu privire la modificările aduse și evidențierea specifică), dar poate implica și vizite la laboratoare sau alte spații de desfășurare a cercetării.